

українців, що повертаються в Україну, на період до 2010 року. Постанова КМУ від 17 листопада 2004 р. N 1573. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1573-2004-%EF>. **11.** Про Національний план з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України. Указ Президента України від 22 квітня 2011 р. № 494/2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=494-%2F2011>. **12.** Про правовий статус закордонних українців. Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2004. – N 25. **13.** Стратегія демографічного розвитку на період до 2015 р. Затверджена Постановою КМУ від 24 червня 2006 р. № 879. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=879-2006-%EF>. **14.** «Українська Греція»: причини, проблеми, перспективи (по результатам опроса трудовых мигрантов) / Е. Б. Левченко [и др.]; под общ. ред. Левченко Е. Б. – К.: Агентство «Украина», 2010. – 192 с. **15.** Чумак В. Не так страшна реадмиссия, как ее рисуют / В. Чумак // Зеркало недели. – 2010. – № 40. – 30 октября. **16.** Clytsos N. Problems and Politics

Regarding the socio-economic integration of returnees and foreign workers in Greece / N. Clytsos // International migration. – 1995. – N 2. **17.** Migration and remittances Factbook 2011 / The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. – Washington, 2011. – 268 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/INTLAC/Resources/Factbook2011-Ebook.pdf>. **18.** Permanent or Circular Migration? Policy Choices to Address Demographic Decline and Labour Shortages in Europe. – Budapest: IOM, 2008. – 338 p. **19.** Replacement migration: Is it a solution to Declining and Ageing Population / Department of Economic and Social Affairs / Population Division. – New York: UN, 2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/esa/population/publications/ReplMigED/Cover.pdf>. **20.** Return migration: journey of hope or despair / Ed. by B. Ghosh. – Geneva: UN, IOM, 2001. – 236 p. **21.** UN Population division. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esa.un.org/UNPPP/p2k0data.asp>. **22.** Zielonalinia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zielonalinia.gov.pl/default.aspx?docId=13119>.

Марина Олійник

Українство у процесах глобалізації: можливості, тенденції, перспективи

У статті розглянуті основні тенденції та перспективи розвитку української держави в умовах сучасних глобалізаційних процесів. Висвітлені головні можливості взаємин українства на міжнародній арені та проаналізоване їхнє значення для подальшого розвитку суспільства.

In the article basic tendencies and prospects of development of the Ukrainian state in the conditions of modern globalization's processes are considered. The main possibilities of mutual relations of Ukrainians on international arena are lighted up and their meaning for the further development of society is analysed.

Характер взаємовідносин України зі світом, що глобалізується, є одним із найбільш важких та важливих питань сучасного розвитку. У своєму розвитку наша держава переживала багато драматичних подій, які, звичайно ж, вплинули на її сьогоденний стан. Зокрема, у різні історичні моменти Україна була частиною інших держав – Речі Посполитої, Російської та Австро-Угорської імперій. І тут, на перехресті торговельних шляхів, стикалися різноманітні культури, релігійні та світоглядні течії, що і позначилося на ментальних особливостях, нині притаманних народу України.

Віддаленість від релігійних центрів (Рим, Москва, Константинополь), які, до речі, конкурували між собою, поширення соціального плюралізму (виборна монархія, автономна шляхта, наявність общин, міцне селянство), вагома роль представницьких органів і традиційний український індивідуалізм – усе це формувало українську традицію, особливий менталітет, схильний до незалежності. Але у кінці ХХ ст. відбулися зміни у ментальності, особливо тієї частини населення, яка проживала на сході країни (і яка опинилася там внаслідок колективізації та Великої Вітчизняної війни). Населення робило звичку до жорстокої влади, директивного стилю керівництва, ієрархічної організації, монокультури, інтегрованості та нормативності. І це все, попри те, що на цій території історично існувало насамперед українське селянство, культурі якого були більш притаманні конкуруюча організація, індивідуалізм, диференційність, креативність, толерантність [4, с. 67]. Зі здобуттям незалежності у 1991 р. знов народ починає повертатися до «дорадянських» цінностей. У зв'язку з чим виникає феномен ментальної гетерогенності, що викликає певні проблеми, які деформують простір безпеки української держави. Все це може заважати долученню України до глобалізаційних процесів, а отже, потребує пришвидшеного реформування.

Загалом, ХХ ст. для всього світу стало епохою глибинних, революційних трансформацій, пов'язаних з руйнацією не тільки традиційних, а й модерних соціальних структур, та формуванням нового глобального універсуму, в якому поєднуються риси різних цивілізаційних укладів. Поліфонія

глобальних трансформацій змушує не просто осмислювати їх логіку, а й порушувати та вирішувати питання щодо можливості суб'єктів історії – людини та суспільства – впливати на їх розгортання, конструювати майбутнє заради свого виживання та розвитку [5, с. 7].

Лише за останні 10 років радикально змінилася і сама система міжнародних відносин, і традиційні уявлення про базові принципи її організації. Країна, яка не хоче чи не може долучитися до магістральних світових тенденцій, опиняється в ізоляції. Її ініціативи ігноруються, повз неї проходять фінансові потоки. Навіть конкурентоздатні галузі економіки поступово деградує, і країна-ізгой перестає брати участь в глобальному розподілі праці, їй загрожує бідність і відсутність перспективи. Саме тому так важливо сьогодні, обов'язково враховуючи чинник глобалізації, визначитися з моделлю майбутнього суспільства України.

Про явище глобалізації світова спільнота заговорила після розпаду СРСР. І відразу чітко виділилися два діаметрально протилежних погляди на суть цього явища, прибічники яких наводили свої аргументи. Одні вчені стверджують, що нарешті неповоротка система «Холодної війни» безповоротно поступилася місцем новій, гнучкій системі, якою і є глобалізація. Інші, теж небезпідставно, вважають, що поняття «глобалізація» і «американізація» тотожні.

Дуже доречним та вдалим є визначення глобалізації Т. Фрідмена: «глобалізація – це стрімка інтеграція ринків, націй-держав і технологій, яка дозволяє індивідам, корпораціям і націям-державам досягати будь-якої точки світу швидше, далі, глибше і дешевше... Глобалізація означає поширення капіталізму вільного ринку практично на усі країни світу. Глобалізація має свій власний набір економічних правил, які базуються на відкритості, дерегуляції і приватизації національних економік з метою зміцнення їх конкурентоспроможності і більшої привабливості для іноземного капіталу» [6, с. 126]. Глобалізація має і культурний аспект. Він полягає у формуванні загальних духовних цінностей, форм їх використання і т. п. У цій сфері також з'являються нові актори або якісно зростають існуючі, у тому

числі неурядові організації. Вони охоплюють усю земну кулю і перетворюються на певну впливову суспільно-політичну силу. В той же час існує напруга і супротив у взаємодії загальних інтернаціональних цінностей з традиційними національними цінностями кожного окремого суспільства. У сучасному світі в результаті глобалізації, якщо ще і не відбувається зіткнення цивілізацій, то існує реальна можливість цього. Проблема полягає в тому, що глобалізація економіки випередила глобалізацію політики і розвиток способу мислення людей [3, с. 16].

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Твердження й забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок держави. Це ключові положення Конституції України. Таким чином, Основний Закон України чітко вказує напрям, у якому повинна постійно рухатися держава (у тому числі і в умовах глобалізації).

Але не менш важливим завданням є сформулювати і зберегти демократичний курс розвитку України. Адже тільки засноване на демократичних принципах співтовариство дає кожній людині можливість реалізувати свій творчий потенціал у будь-якій сфері. Крім того, для України залишається невирішеним питання гармонізації національних інтересів із стандартами й цінностями глобалізованого світу – їх українська політична еліта, здається, усвідомлює, але ще не вирішеною залишається проблема одночасного створення національних державних установ і права, які б гармоніювали з існуючими в Європейському Союзі [2, с. 12]. На відміну від вказаного вище, консолідоване міжнародне управління процесами глобалізації надасть можливість системно трансформувати її, щоб вона, врешті-решт, відповідала своєму потенціалу і призначенню – підвищенню рівня життя для усіх людей у світі. Слід зазначити, що частина вчених наполягає на тому, що Україні загрожує певна небезпека при передчасній глобалізації; інші ж дотримуються тези про необхідність прискореного варіанту приєднання нашої країни до світового процесу глобалізації.

Глобалізація впливає на усі процеси, що відбуваються на планеті, багато в чому навіть формуючи і визначаючи їх. При цьому, чим більш інтегрованою у світову спільноту є країна, тим більший вплив на неї мають глобальні процеси. Україна на початку свого незалежного існування виявилася досить слабо втягнутою у сферу глобальних процесів. Отже, маємо на старті глибоку економічну кризу з подальшими спробами ринкових трансформацій, з одного боку, та інтенсивний процес глобалізації, в який включена більшість країн світу, – з іншого. Необхідно провести межу між глобалізацією економіки і глобалізацією суспільства, хоча цілком розмежувати ці два поняття недоцільно.

Економічну глобалізацію можна вважати першою сходинкою до глобалізації світового суспільства, яке в жодному разі не означає делімітацію меж або вимушену асиміляцію певних народів, а повинно, швидше, виконувати ряд надзвичайно важливих функцій, – від економічних, політичних і соціальних – аж до філософських. Швидкість і доступність – два ключі до розуміння глобалізації – підказують нам мінімальну сукупність заходів, які необхідно здійснити якнайскоріше.

Глобалізація має також свої визначальні технології – комп'ютеризацію, мініатюризацію, цифрові технології, супутниковий зв'язок, оптичні волокна й Інтернет, – які посилюють визначальну перспективу інтеграції. Розвиток цих технологій є необхідною базою для стрибка України у світову систему глобалізації. І тут треба відкинути будь-які сумніви, адже відставання у технологіях неприпустиме для держави, яка намагається грати на рівних серед світової спільноти. Електронізованість країни, її Інтернет-пропускна здатність – потужні чинники самої глобалізації, і в той же час, це потужні чинники впровадження справжніх ринкових стосунків в економічній системі країни.

Проте головною рушійною силою глобалізації завжди виступали і продовжують виступати транснаціональні корпорації (ТНК). ТНК грають провідну роль у зростаючій глобалізації виробництва, що набуває все більшого поширення в процесі розширення й поглиблення виробничих зв'язків між підприємствами різних країн. Але мультинаціональні корпорації не зацікавлені в модернізації усієї країни, в розвитку соціальної сфери держави, адже це означає додаткові труднощі й витрати для ТНК. Тому Україні не варто особливо розраховувати на іноземні ТНК у своєму розвитку. Рішенням можуть стати тільки українські глобальні корпорації, здатні протиставити свої національні традиції і цінності економічному натиску [1, с. 45].

Глобалізаційні процеси як об'єктивні і надзвичайно потужні явища прокладатимуть собі шлях і без нашого схвалення або заперечення. А ось якою буде доля України у глобалізованому світі – це відкрите питання. Для того, щоб Україні «залишитися на плаву» і виграти, необхідно захопити національну нішу, створити там власні правила гри і поширити їх на весь світ – ось гідне завдання для сучасного суспільства, для нової генерації політиків, учених, підприємців – усіх громадян України.

1. Білорус О. Г. Глобалізація та національна стратегія України [Монографія] / О. Г. Білорус. – К., 2001. – 360 с. 2. Галкин А. А. О глобализации без иллюзий / А. А. Галкин // Глобализация: Конфликт или диалог цивилизаций? – М., 2002. – 164 с. 3. Панарин А. С. Искусшение глобализмом / А. С. Панарин. – М.: Русский Национальный Фонд, 2000. – 374 с. 4. Сирота Н. М. Глобализация: политические аспекты: Учебное пособие / Н. М. Сирота. – СПб.: ГУАП, 2007. – 84 с. 5. Федотов А. П. Глобалистика: Начала науки о современном мире: Курс лекций. – 2-е изд., испр. и доп. / А. П. Федотов. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 224 с. 6. Шепелев М. А. Політико-цивілізаційний підхід до аналізу глобалізаційних феноменів / М. А. Шепелев // Соціальна психологія. – 2004. – № 4 (6). – С. 123–138.

Сергій Олійник

Роль громадських організацій у легальному працевлаштуванні трудових мігрантів у сучасному світі

В статті аналізується роль громадських організацій, нові підходи у легальному працевлаштуванні трудових мігрантів в сучасному світі, а також еміграційна політика держави і умови повернення трудових мігрантів.

In the article the role of non-government organizations, new attitudes to the legal employment of labour migrants in the modern World as well as emigration policy of a state as well as the conditions of coming back of the labour migrants are analyzed.